Jüdische Pester Zeitung.

יידישע פעסטער צייטונג

דיעזעס בלאטס ערשיינט
דרייטאל וואכענטליך
מאנטאג, מיטוואך אונד פרייטאג
אונד קאסטעט
פיר עסטערייך-אונגארן
גאנציעהריג 10 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. — קר. ע. וו.
פיערטעלייהר-2 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיר אויסלאנד
גאנציעהריג 11 גולד. — קר. ע. וו.
האלביעהריג 5 גולד. 50 קר. ע. וו.
פיערטעלייהר 2 גולד. 75 קר. ע. וו.

איין דיעזע צייטונג קאנן מאן יעדען טאג
פרענומערירען
אונד דער פרענומעראציאנס-פרייס
בעגינט מיט דעם עסטאנג דעס
ערסטען בלאטעס.
דיא רעדאקציאן בעפינדעט
זיך אין
פעסט
וואיטצענער בולוואר נומ. 29
וואהרן מאן אונד דיא פרענומעראציאנס-בעלדער צו זענדען בעליעבען.

Nr. 138, פינפצעהנטער יאהרגאנג — פעסט, מאָנטאג דו חשון ה'תרמ"ד. — Pest, den 26. November 1883.

דאס מיש-עתע-געזעטץ — אנגענאממען.

נאך זעכסטעגיגער, זעהר היטציגער פערהandלונג וואורדע ענדליך דאס מיש-עתע-געזעטץ אין דער זאמסטאגס-זיטצונג דעס אונגארישען ריכסטאגעס מיט איינער זאלך גראסען מאיאריטעט אנגענאממען, וויא וויר זיא שאן זייט לאנגע אים ריכסטאגע ניכט געהאבט. געגען פינף זעכסטעל דער אנוועזענדען דעפוטירטען שטיממטען דאפיר: נור דיא נישטליבען, דיא אנטי-סעמיטען אונד איניגע אנדערע שטיממטען דאגעגען. דיעזע אינגעהיער גראסע מאיאריטעט, וועלכע פיר דיא אנגענאהמע מיש-עתע-געזעטצעס שטיממטע, מאכטע גין איינע גראָאסארטיגע קונדגעבונג געגען דיא אנטי-סעמיטישע אונד געגען דיא ריכטערטעם-פארטיא. גין ווירד דיעזעס געזעטץ נאך אים אבערהויזע פערהandעלט ווערדען מיססען; דיא אבער אים אבגעלעגענען הויזע איינע זאלך גראסע מאיאריטעט פיר דיעזעס געזעטץ וויא, דאס ווירד מאן אים אבערהויזע עס ניכט מעהר וואגען, דאסזעלבע צו פאללע צו בריינגען.

עס ווארען דא בעצייגלך דיעזעס מיש-עתע-געזעטצעס פיער אנטרעגע: ערסטענס, דער אנטראג דעס רעפערענטען פאן דער רעגיערונגס-פארטיא, דעס הערען ליטעראט, דאס מאן זיך אינסטווילען מיט דיעזעס מיש-עתע-געזעטצע בעגינג אונד דיא אינפיהרונג דער אבליגאטארישען צוויל-עתע עטצט נאך נאר ניכט פארדערע. — צווייטענס, דער אנטראג דעס איסערסט-לינקען דיא"ר, דאס מאן דיעזעס, פאן דער רעגיערונגס-פארטיא געלעגענט מיש-עתע-געזעטץ פערווערפע אונד אנשטאטט דעסען זאפארט אין נייעס געזעטץ איבער אינפיהרונג דער אבליגאטארישען אללגעמיינען צוויל-עתע אין אנגאריין איינבריינגע. — דריטטענס דער אנטראג דעס הערען דאנער איראני, דאס מאן עטצט וואהל דיעזעס מיש-עתע-אנגעהמע, אבער גלייכצייטיג דער רעגיערונג דיא פפליכט איפערלעגע, דאס געזעטץ איבער דיא אבליגאטאריש צוויל-עתע נאך וועהרענד דער דיעזעס ריכסטאגעס צור פערהandלונג צו בריינגען. — אונד ענדליך פיערטענס, דער אנטראג דעס הערען דעווידער סילאר, דער דאהין גינג, דאס מאן ניכט נור דיא אללגעמיינע אבליגאטאריש צוויל-עתע זאפארט אינפיהרע, זאנדערן דאס מאן איבער-דייפט דער נישטליבקייט עתעס רעכט דער איינשיינונג אין עתע-אנגעלעגענהייטען ענטציעהע, אונד דיא בעשטיממונג טרעפפע, דאס פאן גין אם אין עתע-אנגעלעגענהייטען נור דער שטאאט צו ענטשיידען האבע! — סילאר זאגטע נעמליך אין זיינער רעדע, דאס נאך אינפיהרונג דיעזעס פאן דער רעגיערונג פארגעלעגטען מיש-עתע-געזעטצעס נאך מעהרערע ציאמעמגשטאאטע צווישען דער נישטליבקייט אונד דער שטאאטס-בעהערדע שטאאטס-פונקטען ווערדען. „וועגן אין קאטהאליק מיט איינער זיין איינע צוויל-עתע איינגעהען אונד דאנן איינע קאטהאליקין אין דער קירכע הייראטען ווירד, זא ווירד דיא נישטליבקייט נור דיא צווייטע קירכליכע עתע פור גולטיג ערקלערען, ווערענד דיא שטאאטס-בעהערדע דיעזען קאטהאליקען וועגען „בינאמיע" (צווייי-זייבערייא) בעשטראפען ווירד. — אך ווייטער דאהער, דאס פאן גין אין נור דער שטאאט אין עתע-שטרייטזאכען צו ענטשיידען האבע. קיין נישטליבער אונד קיין ראבבינער דארף הייר איינע איינגעמעכטיגע ענטשיידונג טרעפפען, דיא עתע-געריכטס-בארקייט אונד דיא גאנצע מאטריקעלגעהרונג זאללען דען נישטליבען אונד ראבבינען ענטצאגען אונד דען צווייל-בעהערדען איבערגעבען ווערדען."

אין דער זאמסטאג-זיטצונג שפראכען גין אללע פיער אנטראג-שטעללער.

הערר ליטעראט שילדערטע דיא שווערע-קייטען, דיא זיך דער איינפיהרונג דער אבליגאטארישען צוויל-עתע ענטגעגענשטעללען. ער זאגטע: „פאר אללעס ווירד אין שטייט איבער דיא צוללעס-סטגקייט דער עתע-שיידונגען ענטשטעהען. נאך דער קאטהאלישען לעהרע איזט דיא עתע אונפיללאבאר; עס דארף דא איבערהייפט קיינע שיידונג פאר-קאממען. נאך דער לעהרע דער פראטעסטאנטען אונד יודען ווערדער איזט איינע שיידונג יא צוללעסיג, ווען זאלל מאן אללא הייר נאכגעבען? אין פראנק-ריייך צום בייספיעל, וויא דיא אבליגאטאריש צוויל-עתע שאן לענגסט איינגעפיהרט איזט, דאגין קיינע עתע איינגעלאזט ווערדען." — צום שלוססע שפראך נאך ליטעראט נעגען אישטייצ, אינדעם ער זאגטע: אישטייצ בעהויפטעטע, דאס אלל דיעיגיגען, דיא פיר דיעזע מיש-עתע שטיממען, פינדע דעם פאל-קעס זינד. זאמט זינד ווייר הייר אללע, באלטהאזאר ריייאסה, דאניעל איראני אונד אללע אינדיגען ליטעראטען פאלקס-פיינדע, אונד נור אישטייצ אונד זיינע ווייגען געזינגונגס-גענאססען אללין זינד דיא וואהרען וואהלטהעטער אונד בעגליקער דעס פאל-קעס. זאגדעראבאר אונד לעבעהלד!

איראני ווענדעטע זיך אין זיינער רעדע נעגען פיילער, דען ער טיטעלט פערריסען. איראני זאגטע: שאן אים אהרע 1869 האבען רעגיערונג אונד ריכסטאג דיא נאטהווענדיגקייט דער איינפיהרונג דער אבליגאטארישען צוויל-עתע אנערקאנגט. אונד עטצט קאממט איין איינמאל דער געשיידטע פיילער אונד פיינדעס, דאס דיעס נאר ניכט נאטהווענדיג זיא. — אדמער דעאק: אדמער אטוואיס: איהר אללע וויא-רעט ניכט זא געשיידט וויא פיילער: ווייר הייר אים ריכסטאג ערקלעגגען נאך אדמער דיא נאטהווענדיגקייט דער אבליגאטארישען צוויל-עתע, אונד ווענן פיילער ניכט דער אנזיכט דער מאיאריטעט איזט, זא מאגע ער נאכגין איינפאך אבראנקען. — אם זאלאער קאטשאט, אין דער היימאטה דעאקס, איזט ליידער אין לעטצטער צייט אינע א נט-סעמיטישע רעיאליציאן איינגעבראכען. גין, דיעזע זאלאער ווארען גיע דיעזעס גראסען מאנגעס ווידדיג: זיא וואללטען איהן איינמאל זאגאר צו פאללע בריינגען אונד אלס מאן נאך פיעלען וויפפיען אונד שלע. געריינגע זיינע וואהל ענדליך דאך דיכטעטעטע, דא וואללטע זיא דאך ניכט אנגעדמען, אינדעם ער זאגטע: „איך נעדמע דיעזע וואהל, וועלכע דורך ווען אונד בלוט בעזודעלט איזט, ניכט אן!" — דאס איז גין מין אנטראג הייר לייכטער אנגענאמם גין ווייר-דע, זא וויל איך דען זאגען, דאס דיא רעגיערונג „נאך אין די ע ז ע ם ריכסטאג דיא אבליגאטאריש צוויל-עתע איינטערבייטע", דאהין אים-ענדערן: מאן מאגע דיא רעגיערונג פערפפליכטען, דאס זיא „באלד-מאגלכסט" דיא אבליגאטאריש צוויל-עתע איינפיהרע, ווענן ניכט אין דיעזעס, זא דאך אים נעכסטען ריכסטאג!

גין שפראך ווייטער יוסטיצ-מיניסטער פיילער גע ג ע ן דיא נאטהווענדיגקייט דער אבליגאטארישען צוויל-עתע; ער זאגטע: „שאן זא מאנכע געזעטצע האט מאן אנפאנגס פיר נאט הווענדיג גע-האלטען אונד זיא איינגעפיהרט, זיא אבער באלד נאכהער ווייטער בעזייטיגט. זא האט מאן אנפאנגס דיא וואיכער-פייהיג איינגעפיהרט, שפעטער אבער האט מאן ווייטער אין וואיכער-געזעטצען שאפפען אונד דאזוגלבע שפעטער נאך פערשיעדען מיססען. — מאן האט הייר פערנער דאריבער געקלאגט, דאס אין דיעזעס פאן מיר איסגעארבייטעטען מיש-עתע-געזעטצע קיינע בעשטיממונג דאריבער ענט-האלטען איזט; ווער דיא מאטריקען פאן אללען מיש-עתען צו פיהרען האבע. — דאס איזט ניכט וואהר. הערבייבער שטעהט הייר איסדריקליך, דאס דיאיעניגען, וועלכע דיא מאטריקענפיהרונג זאלבער עתען פערוויגערן, איינער שטראפע אונטערליעגען, דא זאוואהל דיא גיסטליכען, אלס אוך דיא ראבבי-נער זאלבע מיש-עתען איינמאטריקולירען מיססען!"

צום שלוסס וואללטע איך נאך אנדערע שפרע-כען; מאן לייס איהן אבער ניכט צו וויארטע קאמ-מען אונד שריטט צור אבשטיממונג. — צוערסט וואורדע אבער דען אנטראג דעס רעפערענטען דער רעגיערונגס-פארטיא, ליטעראט, אבגעשטיממט. דיעזער אנטראג וואורדע מיט גראסער מאיאריטעט אנגענאממען. דערוויל וואורדע אבער איראניס אנטראג, דער אים ערסטען טהיילע, עבענזא וויא דער אנטראג דעס הערען ליטעראט, פ ו ר דיא אנגאהמע דיעזעס מיש-עתע-געזעטצעס ליטעטע, אבער אים צווייטען טהיילע דער רעגיערונג איך דיא פפליכט איפערלעגט, דיא אבליגאטאריש צוויל-עתע „באלד מאגלכסט" איינצופיהרען. — דעזער אנטראג וואורדע מיט איינער נאך גראסערען מאיאריטעט אנגענאממען — אונד זאמט האט דיא מאיאריטעט דעס ריכסטאגעס דיעזעס מיש-עתע-געזעטצע אנגענאממען אונד גלייכצייטיג דיא רעגיע-רונג פערפפליכטעט, „באלדמאגלכסט" איין געזעטצען איבער דיא אבליגאטאריש צוויל-עתע איינצו-בריינגען. —

מיניסטער-פרעזידענט טיסא זאגטע וואהל, ער נעהמע קיינע פערפפליכטונג איך זיך אונד איבער-הויפט קאגן אין ריכסטאג איינען מיניסטער ניכט דאצו פערפפליכטען, וואס ער אים געכסטען ריכס-טאג טהון מיססע; אבער ווענן דער געכסטע ריכס-טאג דיא נאטהווענדיגקייט דער אבליגאטארישען צוויל-עתע ווירד — זא ווירד זיך ענער איך דען בעשלוס דיעזעס ריכסטאגעס בעריפען אונד פאן דער רעגיערונג דיא איינפיהרונג דער אב-ליגאטארישען צוויל-עתע פערלאנגען קאנגען.

אין דער ריכטיגען (מאָנטאג-זיטצונג) ווערדען דיא איינגעלגען אראנאפפע דיעזעס מיש-עתע-געזעטצעס פערהandלט ווערדען. געכסטען מיטוואך עתע דאמט שאן דאס געזעטץ איבער ער-האנונג דער שטיערן צור פערהandלונג.

אינדעסען וואללען ווייר הייר נאך נאכטרעגלייך דאס ווייכטיגסטע איס דען פערהandלונגען דער פ ר י ט אנס-זיטצונג דעס אונגארישען ריכסטאגעס פאללען לאסען.

דיא פ ר י ט אנס-זיטצונג דעס אונגארישען ריכס-טאגעס בעגאנן מיט איינעם הפפטגען ווארט-וועכ-סעל צווישען אטטא הערמאנן אונד אישטייצ. דיא ביידען הערען האבען איינאנדער גנט „געפיטצט" אונד זיך „געפעטצט". — הערריש עדמאב זיך דער יידישע דעפוטירטע פאן דער איסערסט-לינקען פאר-טיא, הערר ערנסט מעזע, אונד הייעלט פאללגענדע רעדע:

„עס איזט ניכט צו לייגגען, דאס אינגארן עטצט דאס איינגעגלטכע נעסט דער אנט-סעמיטען וויא. דער אנט-סעמיטיסמוס האט וואהל אין דייטשלאנד בע-נאגגען, אבער דארט איזט דאס פאלק צו געבילדעט, אלס דאס עס אין פלינדעייען איסארטען קאנגטע,

נעדט עס נעגען דיא רייכען יודען אונד מאָרגען גע-
גען דיא רייכען בריסטען, ווי מיסען דען אנטי-סע-
מיטיסמוס איסראָאטען, אנדערעריזיט אבער מיסען
ווי פאָן דען יודען פערלאנגען, דאס זיא אנס מיט
דעם וועזען אחדער געהימניספאללען רעליגיאן בע-
קאנגט מאכען. מיינע הערען; ווי זנד זעלבער דא-
ראן שולד, דאס זיך דיא יודען ניכט רעפאָרמירטען,
הייר אים הייזע וצעגן אייניג געזעלדעט יודען,
דיא דען פאָרטשריטט ביא אללען אונגארישען יודען
דורכזעטצען וואללטען. אבער דער ריכסטאג ליעס
דיא נעגאָלאנען יודען דורכפאללען אונד נאב דען אָר-
טאָדאָקסען אחדרע זעלבשטשטענדיגקייט. — אונד
ביא אלל דעם ווילל מאן הייר דיא נעגאָלאנען יודען
בעשולדיגען, ווייל זיא אחדרע אָרטהאָדאָקסען גלי-
בענסגענאָססען זא וויייט צוריקבלייבען לייסען. דער
רייכסטאג האט אלזא זעלבער דען אָרטהאָדאָקסען
דיא ווידערוויערטיגסטען דינגע געשטאנדעס. דאס
וואר פאָס רייכסטאגע אין פעלדער. אונד דאָך פאָר-
דערע אך אייך יעצעט, דאס יענע געבילדעטען
יודען, וועלכע דיזעס איבעל איינזעהען. זיך מיט
אנס פערבינדען אונד אס פעראייג מיט אנס. דיע-
זעס איבעל צו הילפען וזכען! — איבריגענס ווערדע
אך פיר דיעזעס מיש-עדע-געזעטץ שטיממען!"

נאך שאמשטיש שפראך נאך הערלפי: ער
זאגטע גאנץ דאסזעלבע, וואס אראני געזאגט.

אין דער הייטיגען זיטצונג שפריכט דער יודישע
דעפוטירטע ערנסט מעזע, עבענפאללס אס זיינע
אראניס. אונד נאך אחם דעזוידער סלאדי פיר דיא
איינפיהרונג דער אבלינאטאריישען צייטלעדיג, איס-
פיהרליכעס הערבער אס געבסטען בלאטטע.

ר' משה מאנטעפיאָרע נ"י!

VI.

אינד שלום.

אים יאהרע 1866 אינטערנאהם מאנטעפיאָרע
זיינע זעכסטע רייזע אין דאס הייליגע לאנד. ווער-
דענד דיעזער רייזע שטארב זיין ארצט אין יפי. דיא
כאלערא האטטע אין ירושלים זעהר געוויטהעט;
אינגעפעהר דער זעכסטע טהייל דער אינוואהנער
ווארדע הינווייגגראפפט. מאנטעפיאָרע פערשאפפ-
טע זיך דא דיא אבערגלייבינגע, דאס נור אין פאָלגע
דעס שלעכטען טרינקוואססערס דיא כאלערא דארט
זא אפט אים זיך גרייפט. ער ליעס דארטער מיט גראסען
כאסטען איינע קוועללען-וואססער-לייטונג אנלעגען.

אים יאהרע 1867 רייזטע מאנטעפיאָרע נאך
רומעניען, וווא דיא יודען דאמאלס איך דאס שרעק-
ליכסטע פערפאָלגט ווארדען. דער רעגענט פאָן
רומעניען (דער יעציגע רומעניש קאניג קארל)
עמפפינג מאנטעפיאָרע איך דאס גנעדיגסטע אונד
נאב אחם דיא בעסטען פערזיכערונגען.

אינזערע לעזער ווערדען זיך נאך דער שרעק-
ליכען הונגערסנאָטה עראינערן, וועלכע אים יאהרע
1871 אין פערזען אייסבראך אונד אינזער וועלכער
דיא דארטיגען יודען אם מיסטען צו ליידען האטטען.

מאנטעפיאָרע פערנאנשטאלטעטע איינע זאממלונג
אונד בראכטע איבער 180,000 גולדען צוזאממען.

אים יאהרע 1872 אינטערנאהם מאנטעפיאָרע
איינע צווייטע רייזע נאך פעטערסבורג. אים ביא
געלעגענהייט איינעס גראסען פעסטעס, וועלכעס אם
רוסישען האָפע פערנאנשטאלטעט וואָרדע, דעס
קאיזער אלעקסאנדער II. אלס דעס בעפעהלער
לייבאיינגען, איינע גלוקוואונש-אדרעססע צו איבער-
רייכען. דער רוסישע קאיזער עמפפינג דען דאמאלס
88 יאהרע אלטען מאנטעפיאָרע מיט גראסער איס-
צייכנונג, ער אונטערהיעלט זיך מיט אחם אין ענגלי-
שער שפראכע, אונד שפראך מיט מאנטעפיאָרע פאָן
יענער אייניגיג, וועלכע דיזער אים יאהרע 1846
בים רוסישען קאיזער ניקאָלאוס געהאבט. איך אין
איינעס בעגלוקווינשונגס-שריבען, דאס מאנטע-
פיאָרע אן דען יעציגען קאיזער אלעקסאנדער III.
צור קראָנונג גערייכטעט, באט ער פיר דיא רעטטונג
זיינער אונגלוקליכען ברידער אין רוסלאנד. קאיזער
אלעקסאנדער III. האטטע דיא גנאדע, דעס מאנ-
טעפיאָרע וועלבער צו אנטוואָרטען, וועלבע אנטוואָרט
ווי זיינערצייט מיטגעטהיילט.

אים יאהרע 1874 אלס מאנטעפיאָרע דאס 90.
לעבענסיאהר ערייכטע, טראט ער וויינען אלטערס-
שוועכע פאָן דער פרעודענטען-שטעללע דער לאנ-
דאנער איזראעליטישען אללגאנץ צוריק. צום אנ-
דענקען אן דיא לאנגעהרינגע, רוהמרייכע פרעי-
דענשטאָפ מאנטעפיאָרעס ווארדען איבער 120,000
גולדען צו גונסטען דער ארמען איזראעליטען דעס
הייליגען לאנדעס געזאמממעלט, פיר וועלכע סוממע
אמטען-הייזער אין ירושלים געבייט ווארדע.

אים יאהרע 1873 אינטערנאהם סיר מאזעס
מאנטעפיאָרע דיא 7-טע רייזע נאך דעם הייליגען
לאנדע, אונד דאט זיך 40 טאגע אין ירושלים אויפ-
געהאלטען. דאמאלס וואהנטען 11000 יודען אין
ירושלים, וועלכע 28 סינאגאגען בעזאסען. דיא טור-
קישען מאלדאטען פרעזענטירטען אלס עהרענגע-
בען פאָר אחם דאס געוועהר. איך איינע דעפוטא-
ציאָן דער דארטיגען גייסטליכען בעגרייסטע אחדן.
אלס דיא טרוירגען נאכרייכטען פאָן דען לעצטען
יודען-פערפאלגונגען אין רוסלאנד איינטראָפען, וואר
מאנטעפיאָרע בערייט, צום דריטטען מאלע נאך
פעטערסבורג צו רייזען, אבער דיעזע בעשווערליכע
רייזע ניכט מעהר אינטערעסאנט לאססט.

אינטערעסאנט איזט מאנטעפיאָרע איך נאך יעצט
פיר דאס וואהל זיינער גלייבענס-גענאססען טהע-
ריה מיט הילפע צווייער סעקרעטערע קאָרעספאנ-
דירט ער אין העבראיישער, דייטשער, ענגלישער
אונד פראנצאזיישער שפראכע. ער אינטערעסירט
זיך איך יעצטע נאך זעהר גערינג אונד ערצעהלט
פאָן אללעס, וואס ער אין דינעס לאנגען טהאטען.
דייטען לעבען ערלעבט אונד געזעהען. דיעזע לע-
בענסוויזע איזט איינע האכסט אינטאָאכע אונד רע-
גלמעסיגע, ער גענעסט ניכטס אלס מילך, זופפע
אונד מאנכמאל עסייאס וויסבראד מיט בוטטער.

פעסטער שלאכטפיעהמארקט. ביא דער
אם 22-טען ד. מ. הייר אין פעסט אבגעהאלטענען וואכענ-
מארקט וואוידען 3741 שטיק נייסט אונד קליינפיעה-
צו מארקט גענאהמט. דיעפאָן וואוידען פערקויפט:
25 שטיק שטייערע, פיר שטיק פאָן 100—140
גולדען — 515 אָכסען דאס מאהר פאָן 220—285 גולד.
600 קיהע, דאס מאהר פאָן 190—250 גול. 135 מעלקקיהע
דאס שטיק פאָן 110—170 גול. 246 שטיק בייפעל, דאס מאהר
צו 160—210 גולד, 319 שטיק קעלבער, דאס שטיק פאָן 15
—30 גול. שטיק — שאהפע דאס מאהר פאָן 10—14 גול.—
פייטע פיר 100 קילא: אָכסען-פלייש —59—60 גולד.—
קוה-פלייש —52—54 גולד. קאלב-פלייש 80—90 גולד.—
אונד מיספפעל-פלייש 46—50 גולד.

לאטטא-צעהלונג פאָם 21. נאָיעמבער 1883.

ב ר י נ ן

33 6 10 49 26

פעראנטוואָרטליכער רעדאקטער: מאיר בר"י ריין.

פרוכט- אונד מעהל-פרייז-טאבעללע.

פרוכט	קוואלעטע פר. הקטאָליטער	פר. מעטרעקסאל 100 קילאָגראמם
קאָרן	70 —	7 95 — 7.60
נעקיסטע מאלץ	62	—
„ פוטטער	62	7.50— 7.25
האפער	40	6.95 6.60
קוקורוץ מאנאטער	75	6 30 6.35
אנדערע	73	6.45— 6.40
הייזע	—	7 35— 6 30

			פר. מעטרעקסאל 100 קילאָגראמם
אונגארישע	וויינען	פר. העקטאָליטער	10 29
	קוקורוץ	„	6 60
	נעקיסטע	„	—
	האפער	„	7.24
		„	—.—
		„	—.—

		קר. פר.
זאק-מעהל	נומער 0	19 50
	„ 1	19 —
דער זאק צו 100 קילאָגראמם	„ 2	18 50
	„ 3	17 80
	„ 4	16 70
	„ 5	15 70
	„ 6	14 70
	„ 7	13 70
	„ 8	12 80
	„ 8½	11 60
שפיריטוס: אלטע פעטראלע פרומדפעל		34 50
	„ נייע „ קאיסאפעל	31 50

		קר. פר. 100 קילאָגראמם
וויינען (נייע)	75	.
נאָיד-אונגאריישער	76	.
„	77	9.40— 9.45
„	78	9 45— 9.50
„	79	9 55— 9.60
„	80	9 65 — 9.70
„	81	9 75— 9.80
פעסטער-באָדען	75	.
„	76	.
„	77	9.65— 9.70
„	78	9.75— 9.80
„	79	9.85— 9.95
„	80	10,——10.05
„	81	10,10—10 15
טחיים	75	.
„	76	.
„	77	9.75— 9.80
„	78	9.85— 9.90
„	79	9.95 10.—
„	80	10.05—10.10
„	81	10.15—10 25
וויסענבורגער	76	.
„	77	9.65— 9.70
„	78	9.75 — 9.80
„	79	9.85— 9 95
„	80	10.——10.05
„	81	10.10—10,15

קורז-טאבעללע פאָם 22. נאָוועמבער.

געלד-קורז	קר.	פר.
וולנער-אשע.	100	
רוקאנדי	5	71
עסטערייך-אונגארישע 8 גולדען שאלד		
שטיק (20 פראנקס)	9	57
נאפאלעאנדאר	9	57
דייטשע רייכסבאנקנאָטען	59	10
20 מארק-שטיקע	11	81
פאָלקס-וועכסל	1	17

לאזע.	קר.	פר.
1854-יר 4-פרעצענטיגע שטאאטס-לאזע	120	—
1860-יר „ לאזע	132	—
דעסטע „ אלבלע	139	—
1864-יר לאזע צו 100 גולדען	171	—
דעסטע „ 50 „	170	—
לאזע רוטשילדשיינע	37	—
טירקענלאזע	71	—
קרעדיט-לאזע	172	—
קלאר-לאזע צו 40 גולדען	36	—
אונגארישע רוטע-קרייץ-לאזע	110	—
אינזבוקער לאזע	21	—
קרעלענישע לאזע צו 10 גולדען	17	—
קראקאווער לאזע „ 20 „	19	—
אלגיער לאזע „ 40 „	40	—
מאלטי לאזע „ 40 „	35	—
וולאלאס לאזע „ 10 „	20	—
מאלס לאזע „ 10 „	52	—
וואלצבורגער לאזע „ 20 „	22	80
סט.-גענואיס לאזע „ 40 „	47	—

וויערט-פאפיערע	קר.	פר.
מאנאטליכע לאזע צו 2 גולד.	23	50
פרעמדע לאזע „ 100 „	126	50
דעסטע „ 50 „	64	50
וואלדשטיין-לאזע „ 20 „	26	50
וויינשטיינ-לאזע „ 20 „	40	—
אונגארישע פרעמדע אנלעהען צו 100 גולד.	113	10
מאיינגאָאר-לאזע	109	80
וויינגרעצלאזע	125	—

וויערט-פאפיערע	קר.	פר.
אונגארישע גאלדרענטע 6%	119	65
דעסטע „ צו 4%	86	75
אונגארישע פאפיר-רענטע	85	15
אונגארישע גרונדענטלאסטונגען	100	25
פעסטער באנאטע	98	50
טיסאבלאנישע	98	75
באלטישע	98	30
טונאלענלאָז	97	—
אונגארישע אייזענבאהן-אנלעהען	188	—
וויינבערגער-אנלעהען-אנלעהענס	97	—
פאָנדשיינע דער אונגארישען באנק		
קרעדיט צו 5 אינהאלט פערצענט	101	—
דער אונגארישען הויפטשטעדטען באנק צו		
5½ פערצענט	101	75
דער אונגארישען אלגעמיינען באנק		
קרעדיט-אנשטאלט צו 5½ פערצענט	98	50
דער אסט-באהן	97	—
„ נאָר-אסט-באהן	147	—

Eigenthümer und verantwortlicher Redakteur: M. REIS.

Budapest, 1883. — Druck, .v M. Burian Waitznerboulevard.

(קהל) נעגען דיא בריסטען! — אונד נון קאָמטמ אויך אָטטאָ הערמאַן אונד אַנטן: „אַללע קאָנפעס-סיאָנען געהטען דיא רעפאָרמען אָן, נור דיא יודען ניכט!“ — וואס געהען דיזע רעפאָרמען דער קאָנ-פעסיאָן דען אָטטאָ הערמאַנן, וואס געהען זיא דען שטאאט אָן? דער שטאאט מוס נור דאַרביבער וואָ-כען, דאס יעדע קאָנפעסיאָן דיא שטאאטסגעזעטצע האַלטע, אונד דאס דיא געזעטצע דער רעליגיאָן מיט דען געזעטצען דעס שטאאטעס ניכט אים ווידער-שפּרוכע שטעהען; דער שטאאט דאַרף זיך דאַרום ניכט קיממערן, אָב יעמאנד בריסט אָדער יודע איזט, אָב אונטער דען יודען יעמאנד אַרטהאָדאָקס אָדער גנאָלאָג איזט; ער מוס נור דאפיר טראַכטען, דאס זיינע געזעטצע דורכגעפיהרט ווערדען; מאַן שרייט גע-גען דיא יידישען וויַנקעל-שולען; מאַן שרייט גע-גען דיא שלעכטע יידישע מאַטריקען-פיהרונג. וואָצו דיעזעס געשריי? ווייר האבען יא שול. אונד מאַטריקען-געזעטצע, אונד זאָ מאַנן דיא רעגיערונג אינפאָר דאפיר זאָרגען, דאס דיעזע געזעטצע דורכ-געפיהרט ווערדען; אַללעלע אין יודע פּאָבירונ-גען, מוליטער-פּפליכטיגען זאָלען דער מוליטער-פּפליכט געוואַלטזאַם צו ענטריסען, זאָ ווירד מאַן גאַנץ אינפאָר מיט דער געוואַלט דעס געזעטצעס גענען אידן אינשריטען אונד קיינען לערם דאַרביבער ערהעבען. אונד זאָ מאַנן מאַן עס אויך מיט דען שולען אונד מאַטריקען מאַכען!“

„מאַן פערלאַנגט דיא איסאַרבייטונג אינער יידישען רעליגיאָנס-לעהרע, דאַמיט אויך דיא ניכט-יודען וויסען, וואס פיר לעהרע דיא יודען האַבען; אַללבע יידישע רעליגיאָנס-לעהרען זינד איבעראַל אים אינינע קרייצער צו בעקאָממען.“

„דיא יודען זינד דיער עכטע אינגאַרן, געהטען גאַנען דען אינגאַרישען נאַציאָנאַל-באַראַטטער אָן, אונד אין 50 אַהרען ווירד אין מאַרמאַראָשער קאָנ-טאָ-יודע צו דען זעלטענהייטען געהאָרען. (הייר ריעף דער ווייצע זין וואַללענדע אונד-סעמיטישע דעפּ-טיטע אייוואַן שימאָי דאַצוויישען: „בין 50 אַהרע ווערדען ווייר יא אַללע פערוודעלט; בין דאַרום ווער-דען אוך ווייר נאָך אינען קאָסאַאַן טראַגען!“ — מע-זע שפּראַך ווייטער.) דער אונד-סעמיטיסמוס איזט צום גראָסען שאַדען דער אינגאַרישען נאַציאָן. אינ-גאַרן האט גענוג פּינדע אין דען הייר וואַהנענדען ניכט-אינגאַרישען נאַציאָנאַליטעטען, אָן דען כער-בען, ראַצען אונד סראַטען, אונד נון וויַל מאַן זיך אויך דיא יודען צו פּינדען מאַכען; מיט דעם אונד-סעמיטיסמוס קאָמען מאַן נור דיא נוטען פּרוכטע, וועל-כע דיא עמאַנציפּאַציאָן געבראַכט, פערניכטען.“ — (דיעזע רעדע מעזיס פאַנד גראָסען בייפאַל.)

איהרע פּיפּלישען אָפּטער-קונען צו באַקען. איינעס אבענדס זאָה מאַן פאָן איינעס געכישע אין ליכט הערפאָשיפאַר-לען, וויא אין אַנגענלים מאַן גנג הין, אוס דיעזע ליכט-קוללע צו זעהען, אונד דא פאַנד מאַן דיא ליכע דעס נישען ווירער. דיא ליכע האַפּפּט איינען ליכטשיין פאָן זיך איינגעשפּראָדלט; מאַן האַפּפּט אויף דיעזעס פּלאַטע איינע קאַפּללע פערנטפּט, וועלכער נון דער הייליגסטע וואַללפאַהרטסאָרט אין אונערער גענער געוואָרען.“

„דאס איזט עכטן זאָ דומס (ריעף אין אונדערע איס דער פּעריאָדמונג), וויא דיא אינשטעבלבקיט דעס באַ-באַראָסא. איך קאָנן עס אויך איזט דאס בעשטיטיגען אַנגען, דאס אינזער קאַיזער יודאָלף — נאָטט עיהאַלטע איהן אונס לאַנגען! — דיא הייליגקיט דיעזעס מאַנגען אונד דיא שולד דער יודען אין דעסען טאָר צו ניכט גענאָכט. אינ ער קאַיזער אַנגען: דער הייליגע פּאַפּסט נעיאָר דאס איהן זעלבסט פּאָן דער אינוואַהרהייט דער בלוט-בעשולד-מונג גענען דיא יודען אינבעריצונ; ער האַבע ניכטס דאַנגען, דיעזע מאַן דאַס נאַכ אינעס פּאַפּסטען מאַנגען בעניכט, נור וואַללע ער ניכט, דאס מאַן דיא צאַהל אינזערער בוכהע-גען „הייליגען“ נאָך אוס אינען פערטערע. אויך גלייכע ער ניכט אין דען ליכטשיין דער ליכע, אונד פערבעטע ערגע, דיעזען אבערגלייבען אנזונדערהייט.“

„אינד זאָ איזט דאָך דער עדעלשאַף וועפּפּיר אויס קאָלן אוס רעכטע, וועגן ער איין נענגער דעס קאַיזערס יודאָלף אוזט קאַיזער יודאָלף וואר פּיהרער אין אינזער יהשעטר, אינד דא וועגן קאַסטאַ פּאָפּ הייזע אויס לעער וואר, אונד ער גערלבטשעל צו בעגיריגונג אינזער הערשאַפּט בריינגטע, זאָ האַט ער זיך פּאָן דען יודען פּיהס גערלר קייסטע לאַסטען.

דעס ייכען יודען אַטשעל אָפּפּנהייטער אוזט ער אינע נאָסע סטעס גערלעס שולדיג. וואס „וואַרער אוזאָ, וועגן ער דען יודען אַנגערן „הייליגען“ ייבען וועל?“

„בייטער: (ריעף דער אַלטעסטע דער פּעריאָדמונג)

וואַללע אוזר דא אינען האַפּפּעראַפּפּ נעגען אינזערען קאַיזער יודאָלף פּעראַיגען? ערסטענס קאָנן איך דיעזעס נעשיעהען אוס אינען קאָפּף קייצער מאַכען אונד צווייטענס וועל איך אויך אַנגען: ווערדע ניכט אין דאס נעאַרלטע הויס! אוזר ווייר נאָך יונג אונד דענקט ניכט מעהר אין דיא צייט דעס „אינטערדיקטס“. פּאָר קאַיזער יודאָלף שאַנד דייטשלאַנד לאַנגע אינג אָבערהויפּט, אינג קאַיזער אונד קאָנג; עס וואר קיין רעגענט פּיר דאס פּאָלק, אונד יעדער מאַהט, וואס ער וואָללטע. דיעזע צווייטענציג נאַנגטע דיא לאַטייגער „אינטערדיקטס“. מאַך וואַרדע אויך אָפּפּנער שטראַפּע פּעראַכט: פּאָראַיגטערעגערע וואַנדרער וואר. דען בעריהמט אונד אינגעאַשטרע אונד דאַפּער נעבראַנגט אונד אינגעאַשטרע. אונד קיין רוכטער וואר צו פּיהרען, דער אינעס אַלטען נייטל אין אינזע נעמאַכט דעסטע אין יעדע וכטע וד וכלכס צו דעלפּען, אונד דיא ראַכע וואר אָפּפּ וויס שרעקליכער, אַלס דאס פּער-אכטע פּערבראַכען. דיעזע באַנע פּיהס, אין דער ניכט דאס רעכט, אַנדערען דיא נעוואַלט, נעמליך דיא שטעריקפּפּ פּיהס וועמען. וואר דיא צייט דעס „פּיהסטרעכטס“. אַללעס צוישאַנדרע וונשטען דיא דייטשען פּיהסטען אין עדע צו מאַכען אין דעס שווייצערישען נאַפּפּען, יודאָלף פּאָן האַבסבו-ריג, דאַסטע מאַן דען מאַנן ערגאַנען, דען דער בע-דאַרף, אונד מאַן אויכטע זיך ניכט, אַלס מאַן אויך צום דייטשען קאַיזער וועלטע. דענן עי וואַר עס, דער דיזך דייטשען יודען אַטשעל אָפּפּנהייטער אוזט ער אינע נאָסע סטעס גערלעס שולדיג. וואס „וואַרער אוזאָ, וועגן ער דען יודען אַנגערן „הייליגען“ ייבען וועל?“

„בייטער: (ריעף דער אַלטעסטע דער פּעריאָדמונג)

וואַללע אוזר דא אינען האַפּפּעראַפּפּ נעגען אינזערען קאַיזער יודאָלף פּעראַיגען? ערסטענס קאָנן איך דיעזעס נעשיעהען אוס אינען קאָפּף קייצער מאַכען אונד צווייטענס וועל איך אויך אַנגען: ווערדע ניכט אין דאס נעאַרלטע הויס! אוזר ווייר נאָך יונג אונד דענקט ניכט מעהר אין דיא צייט דעס „אינטערדיקטס“. פּאָר קאַיזער יודאָלף שאַנד דייטשלאַנד לאַנגע אינג אָבערהויפּט, אינג קאַיזער אונד קאָנג; עס וואר קיין רעגענט פּיר דאס פּאָלק, אונד יעדער מאַהט, וואס ער וואָללטע. דיעזע צווייטענציג נאַנגטע דיא לאַטייגער „אינטערדיקטס“. מאַך וואַרדע אויך אָפּפּנער שטראַפּע פּעראַכט: פּאָראַיגטערעגערע וואַנדרער וואר. דען בעריהמט אונד אינגעאַשטרע אונד דאַפּער נעבראַנגט אונד דאַפּער. וואר צו פּיהרען, דער אינעס אַלטען נייטל אין אינזע נעמאַכט דעסטע אין יעדע וכטע וד וכלכס צו דעלפּען, אונד דיא ראַכע וואר אָפּפּ וויס שרעקליכער, אַלס דאס פּער-אכטע פּערבראַכען. דיעזע באַנע פּיהס, אין דער ניכט דאס רעכט, אַנדערען דיא נעוואַלט, נעמליך דיא שטעריקפּפּ פּיהס וועמען. וואר דיא צייט דעס „פּיהסטרעכטס“. אַללעס צוישאַנדרע וונשטען דיא דייטשען פּיהסטען אין עדע צו מאַכען אין דעס שווייצערישען נאַפּפּען, יודאָלף פּאָן האַבסבו-ריג, דאַסטע מאַן דען מאַנן ערגאַנען, דען דער בע-דאַרף, אונד מאַן אויכטע זיך ניכט, אַלס מאַן אויך צום דייטשען קאַיזער וועלטע. דענן עי וואַר עס, דער דיזך

איהרע פּיפּלישען אָפּטער-קונען צו באַקען. איינעס אבענדס זאָה מאַן פאָן איינעס געכישע אין ליכט הערפאָשיפאַר-לען, וויא אין אַנגענלים מאַן גנג הין, אוס דיעזע ליכט-קוללע צו זעהען, אונד דא פאַנד מאַן דיא ליכע דעס נישען ווירער. דיא ליכע האַפּפּט איינען ליכטשיין פאָן זיך איינגעשפּראָדלט; מאַן האַפּפּט אויף דיעזעס פּלאַטע איינע קאַפּללע פערנטפּט, וועלכער נון דער הייליגסטע וואַללפאַהרטסאָרט אין אינזערער גענער געוואָרען.“

„דאס איזט עכטן זאָ דומס (ריעף אין אונדערע איס דער פּעריאָדמונג), וויא דיא אינשטעבלבקיט דעס באַ-באַראָסא. איך קאָנן עס אויך איזט דאס בעשטיטיגען אַנגען, דאס אינזער קאַיזער יודאָלף — נאָטט עיהאַלטע איהן אונס לאַנגען! — דיא הייליגקיט דיעזעס מאַנגען אונד דיא שולד דער יודען אין דעסען טאָר צו ניכט גענאָכט. אינ ער קאַיזער אַנגען: דער הייליגע פּאַפּסט נעיאָר דאס איהן זעלבסט פּאָן דער אינוואַהרהייט דער בלוט-בעשולד-מונג גענען דיא יודען אינבעריצונ; ער האַבע ניכטס דאַנגען, דיעזע מאַן דאַס נאַכ אינעס פּאַפּסטען מאַנגען בעניכט, נור וואַללע ער ניכט, דאס מאַן דיא צאַהל אינזערער בוכהע-גען „הייליגען“ נאָך אוס אינען פערטערע. אויך גלייכע ער ניכט אין דען ליכטשיין דער ליכע, אונד פערבעטע ערגע, דיעזען אבערגלייבען אנזונדערהייט.“

„אינד זאָ איזט דאָך דער עדעלשאַף וועפּפּיר אויס קאָלן אוס רעכטע, וועגן ער איין נענגער דעס קאַיזערס יודאָלף אוזט קאַיזער יודאָלף וואר פּיהרער אין אינזער יהשעטר, אונד דא וועגן קאַסטאַ פּאָפּ הייזע אויס לעער וואר, אונד ער גערלבטשעל צו בעגיריגונג אינזער הערשאַפּט בריינגטע, זאָ האַט ער זיך פּאָן דען יודען פּיהס גערלר קייסטע לאַסטען.

פּערשיעדענע נייאיגקייטען.

* (אַלטע פּערגעהונגען.) אינזערע לעזער ווערדען זיך נאָך ערינערן, דאס דיא אָרטהאָדאָקסען האַבבנער אין גאַליציען, נאָך וועהרענד דעס לעבענס דעס קראַ-קייער אָבערראַבבינערס זצ"ל, אינע אַרט פּערבאָט פּערפּפּעגטלטען, דאס ביא אינער לאַנדטאָגס-ריסטאָגס. אָבער נעמינדע-וואַהל נעמאַכט זיינע שטיממע אינעס נעגאָלגען געבען. וועגען דיעזעס פּערבאָטעס וואַרדע זייערציט פּאָס שטאאטסאַ-וואַלטע אינע קלאָגע ערהאָבען אונד צוואַר אים צוויי אינע גרינדען. ערסטענס, וויל דיעזעס פּערבאָ-ניא אין „חרם“ לויטעט; נון איזט אבער בעקאַנגט-ליך אין גאַליציען דיא פּערהענגונג אינעס „חרם“ אונטער זעהר שווערען שטראָפּען אינטערזאָגט. — צווייטענס אבער בעלרעט דיעזעס „פּערבאָט“ אינען צוואַנג, געגען דיא עדעס שטאאטס-בור-גער געזעטצליך געוועהרלייסטעט פּרייע וואַהל. — פּעלע אָרטהאָדאָקסע ווערדער ווערדען געמליך צו גנסטען אינעס געאָלגען שטיממען, אין אַנדערען אין פּאַלגע דיעזעס האַבבנישען פּערבאָטעס ווערדען דיעזעלבען אין דער איסאַבונג דער פּרייען וואַהל בעהינדערט; — זאָ לייטעט דאַמאַלס דיא אינקלאָגע דעס שטאאטס-אַנוואַלטעס, דא „עדאָר הגאון מוה-שמען סופר זצ"ל אַלס אַנפּיהרער דער אָרטהאָ-דאָקסען געמינדען אין גאַליציען פּלאַטצליך פּער-שיער, זאָ וואַרדע דיעזער פּראָצעס וויטעגס דער געריכטס-בעראַרדע אונטערבروכען. עס האַט זיך אויך קיינער מעהר איבער דיעזען געגענשטאַנד גע-שפּראָכען. — נון מעלרעט אבער אינע דעמבעריגער דעפּעשע פּאָס 48 שען דיעזעס פּלאַטצליך אַפּלגענדעס: „דאס שטראָפּגערעכט האַט בעשלאָסען, געגען מאַלאָמאַן ר"ס, רעדאַקטער דער „צייטונג פיר דאס וואַהרע יידענטום“, דיא אינטערזוכונג אינגע-לייטען, וויל ער יעגנס פּערבאָט דער אָרטהאָדאָ-קען האַבבנער, וואָנאָך נעמאַנד ביא אַרענגע אי-נער וואַהל צו גנסטען אינעס געאָלגען שטיממען דאַרף, אין דער עריוועגונג צייטונג אַבדריקען לעס. דער פּאָצעס ווירד נעגען דען עריוועגטען רעדאַקטער נעסטעגנס דורכגעפּיהרט ווערדען.“ — זאָ וויסט דיא דעפּעשע, עס ווערדען אַלזאָ אַלטע פּערגעהונגען אין גאַליציען אבזוכטרוך אינגעוועגדס, אים נעגען יעגנס רעדאַקטער אינעס יידיש-אָרטהאָ-דאָקסען בלאַטעס אינע פּרעסקראַנט אונטערגעגען צו לאַנגען. עס לייגט אַלדערדינגס נעבסטביא אויך נאָך אין געוואַלטיגער אונזונ אין דער נאַנגען געשיכטע. פּיר אינגעער אין שרייבשטיק מיס פּאָר אַללעס דער פּרעסאָסער פּעראַנטוואָרטליך גע-מאַכט ווערדען. נור יעגען דער רעדאַקטער דען פּער-

פּאָסער ניכט געגנען וויל, דאנן אַללע דיא הויפּט-פּעראַנטוואָרטליכקייט אהם זעלבסט צו. — ביא דיע-זעס פּאַללע נון וויס מאַן, דאס דיא אָרטהאָדאָקסען האַבבנער דאס פּערבאָט ערגעהען לייסען. געגען דיעזע נון איזט דער פּראָצעס פּאַללען געלאַסען ווערדען אַלזאָ ניכט צור פּעראַנטוואָרטונג געצאָגען. מיט וועלכעם רעכ-טע קאָנן מאַן אַלזאָ דען רעדאַקטער צור פּעראַנט-וואָרטונג צייהען, דער אין דער אבפּאַסונגגדעס פּער-באָטעס גאַר ניכט טהיילגענאָממען אונד דאַמזעלבע בלאָם אין זיינעס בלאָטטע אבדרוקען לייס; וועל-כע פּערקעהרטהייט לייגט דאָך אין דיעזעס פּער-פאַהרען.“

* („מזל טוב“ — דיא מישהע אַזטאַנגנאָממען) זאָ האַרטע מאַן געסטערן אין אַללען קרייזען דער ליבעראַלען אונד פּרייגנגען רופּפּן, אין דעזעער יודע דאס אַנגלייך פּאַר לייטער פּרייזע 500 גולדען געשפּענדעט אונד זיא דעס דעפּוטיטען ערנסט בעשעניט אַבערגע-בען, דאמיט ער זיא אינעס וואַהלטהעטיגען צוועקע צו-ווענדע. — אינדערסען ווירד מאַן אונזערער גע-זעטצגעבונג ביא דיעזער מיש-עהע פּיעל „שקרות“ מאַכען; מאַן ווירד זיא פּאַפּפּען. — דער אין בי-שפּיעל: דער דאס זיך אין דען 50-ער אַהרען אין יודע, נאַמענס אַלפּרעד בלוא זאַממט נאַנצער פּאַ-מילע געטיפּפּט. דיא פּאַמיליע לעבט אונד בעזוגט זיך אינדערסען פּאַרטוערענד אין יידישען קרייזען, אונד דיא טאָכטער דעזעס בלוא איזט אינגלענגסט מיט אינגען יודען אים זאַמבאַר פּערלאַבט וואָרדען, זיא ווערע גערנע יודען געוואָרדען, אים זיך יידיש טרייבען צו לאַסען, אבער דיא געזעטצגעבונג וויל יא דיא בעקעהרונג אינעס בריסטען צום יודענטום נאָך אַממער ניכט אונטערקגנגען; דיא עהע ווערע אינ-גיליטע, אונד דיא קינדער ווערען פּאָפּ שטאאטע אים אַלס אינגערליך בעטראַכטעט. וואס ווירד זיא נון טהון; זיא ווירד אירען מאַנן צווייל-עהעליך הייראַטען, אונד דאַנן ערסט ווירד זיא יודען ווערדען. הערר פּאַן טרעפּאָרט ווירד זיא וואָהל ניכט אַלס יודען אנערקענען, אבער דאס קיממערט זיא ניכט, יעגען נור אירהע עהע אונד אירהע קינדער אַלס געזעטצליך בעטראַכטעט ווערדען.

* („אינע בעשניידונגס-פּייער אים הייזע דעס סולטאַנס.) אים קאָנסטאַנטינאָפּעל ווירד בעריכטעט: „בעקאַנגטליך פּינדעט ביא דען מאַראָממעדאַנערן דיא בעשניידונג ערסט אים 13. אַהרע שטאַטט, דא איך ישמעאל ערסט אים אַלטער פּאָן 13 אַהרען בעשניטטען וואַרדע. דיעזער טאַגע נון לעס דער סולטאַן זי-נען 13 עהרענען זאָהן בעשניטען, צו וועלכער פּי-עליכקייט איך דער אבערראַבבינער פּאָן קאָנס-

---

זיינע שטרענגע נעגען דיא ייבריגסטער נעזעטען אונד אַרד-נונג ווערדער דעשטעללטע אונד דאס פּיסטרעגס בעייטגעס. דאס שלאָס דאבבסטרע, נאָך וועלכעם דיך אונד אונגער קאַיזע-נגנגס, לייגט אויף אינעס האָהען בערגע אין דער שווייץ. עי וואר אין פּאַסטער אונד בעזעדער העלד, אין דער נאַנצען נעגענד האָנגעדרעט. ער שטעגט אין יעגען אינזהונגען צי-טען, וויא דייטשלאַנד אַרגע רעגיערונג וואר. דען בינער ווא דען לאַנדסמאַנן פּאָר דען אינהרעצעהענדען ווייבערן, ער באַבטע זיך מיסטעגס דורך זיינע אויסעראָרדענטליכע פּאַסטענקרעפּטע אונד רעלאַגאַטיאָנס בים פּאָלקע בעליעבט. אלס ער אינגסט אויף דער יאגד וואר, בעגעגנעטע אים אין נייסטליכע, דער צו אינעס שטערבענדען אילטען, דער נייסטליכע מוסטע אינבער אינען נאָפּסען שיך נעהען. דא שפּראַנג אבער יודאָלף פּאָן יינעס פּפערד אונד לייס דען נייסטליכען אינזעטצען, דאמיט דיעזער שנעללער צום שטער-בענדען נעלאַנגען קאָנגע. דער נייסטליכע וואַללטע אינהם דאס פּפערד צוריקגעבען, וועלכעס ער אונגעטע זיך אינגער יודאָלף ניכט אונגעהמען וואַללטע, אינדעס ער אונגעטע: דאס אין אַלכעס פּפערד, דאס צו זאָלך הייליגעס צוועקע בעגעטצט ווירד, ניכט מעהר צור יאגד פּערווענדעט ווערדען דאַרף, אַנדערען דעס נייסטליכען בייגען זאָלל. — אינזערן מאַנגער ערגעטצאָף, וועלכער אינגסט נאָך דאס ווייטע, בעקוייטעט ער אין יעגען אינזהונגען בין אַן דיא אַלפּען. אינד אַלס ווא פּאָן אינאַנדער שעדען, אַנגעד דער ערגעטצאָף וועד-נער: „הער נראַף! וואַללטע נאָטט! איך לעבטע נאָך זאָ לאַנגע, דאס איך דען מיר נעלייסטעטען דיענסט פּער-געלטען קאָנגטע!“

(פּאַרטוטצונג פאָלגט.)

אונד איסערדעם איזט דיא שטאאטס-געוואלט אין דייטשלאנד געגיינגענ שטארק, אים דערארטיגע פערברעכען צו פערהינדערן. — אין רוסלאנד וויעדער הערשט איינע שטרענגע אבסאָלוטע רעגיערונג; דאָרט האט זיך קיין שטהלרנסטער צו פרכטען, דאס ער וועגען איינער שטרענגען אינטערדרוקונג פאָן אונרוהיגן צור רעכענשאפט געצאָגען ווירד, וועסאלב דאָרט דיא יודענפאָלגונגען אם לייב-טעסטען נעדרעגדריקט ווערדען קאָנגען. ווער אין אינגארן אבער לעבען אין איינעם קאָנשטיטוציאָ-נעללען שטאאטע, אונד דיעזע בעוועגונג האט זיך ביא אינס דער נעמסטהריר אין אלבעם מאסע בע-מעכטיגט, דאס דיא זיטטלכקייטס-בעגריפפע גענצ-ליך פערוווירט וואירדען אונד דיא זיכערהייט דער פערזאָן אונד דעם אייגענטהומס נור דורך דיא גע-וואלט דער וואפפען געשיטצט ווערדען מוססע. — איך קאָנן מיך נאר נכט אין דאס הינינדענקען, וואס איינעגטליך דיא אנט-סעמטען האבען וואָללען, איך גלייבע, זיא וועלבסט וויססען עס נכט, דענן ווייא זיא דאס וואָרט „יודע" הארען, פערלערען זיא אללען מענשען-פערשטאנד. — וויקטאָר אישטיצ שפרכט אממער פאָן דער פערשיעדענהייט דער יודישען אונד אינגארישען ראססע, זיא גאנגנט איש-טיצ דיא יודען איינע ראססע פאָן „אראבאס, איינער אין עגיפטען פערבאנטעטען פאָלקס-קלאססע, אין וועלכער דיא נאטור דער בעפרייטען שקלאוויען גע-מאלס ערלאשען ווערדע. נון האט אבער דיעזע „אראבאס-ראססע", וויא אישטיצ דיא יודען נענגט, דיא גאָטטעס-אנהייט אונד דיא מאָראל פערקנדיגט, וועלכע נאָך הייטע אין קאָסטבארעס גוט דער גע-זאמטס-מענשהייט זינד. דאס בריסטענטהום האט עבען דאס גוטע, וואס עס האט, נור דעם יודענטהו-מע, איס דעם עס הערפאָרגעגאנגען, צו פערדאנקען."

„וואָהער האבען דיא הערען אנט-סעמיט-שען דעפינירטען דען בעוויז, דאס אלל דיא אין אינגארן וואָהנענדען יודען דירעקט פאָן סעם (שם) אבשטאממען אונד דאהער סעמטען זינד: דער בע-ריהמטע ענגלישע מינסטער-פרעזידענט בענאמין דיזראעלי (לארד בעאקאנספיעלד) שרייבט: דיא וואהרען סעמטען, דיא נאכקאָممען דער אירשליכ-קייטען יורשלים-יודען, זינד נור ענגע יודען, וועלכע אם מיטטעללענדערשען מעערע וואָהנען, וועהרענד דיא אין דען פערשיעדענען אנדערען לענדערן וואָ-נענדען יודען אוך שאָן פאָן אלבען הערשטאממען, דיא שפעטער צום יודענטהומע איבערגאנגען זינד. עהען צווישען אינגארן אונד יודען זינד בעריטס פאָר אהרהונדערטען פאָר-געקאָممען, אלס דיא אינגארן נאָך היידען וואָרען, אונד אוך שפעטער, אלס דיא אינגארן דאס בריסטענטהום אנגענאָممען, קאָ-מען נאָך זאָ פעלע מיש-עהען פאָר, דאס דיא דא-מאליגען דייסטאנגען זעהר הייפיג געזוכטעג שאפפען מוסטען, אום דיא עהע צווישען יודען אונד בריסטען צו פערבעטען. איין אלבעם געזוכטער אם יאהרע 1192 געשאפפען. אבער אוך שפעטער האט-טען זיך דיא בישאפפ אָפט דאריבער צו בעשווערען, דאס נאָך אممער עהען צווישען יודען אונד בריס-טען פאָרקאָممען. — אם יאהרע 1223 מוסטע דער דאמאליגע אינגארישע קאָניג, אנדרעאס II. דעם פאפסט שוארען, דיא בריסטלכען וויעבער פאָן אהר-רען יודישען עהע-מענגערן וועגצודרייבען אונד דיא עהע-שיידונג פאָללציעהען צו לאססען. — אם יאהרע 1297 וואר אין אָפען אין נייסטריכען-קאָנגרעס, אונד דיעזער פערהענגנגע הארטע שטראפען איבער יענע יודען, דיא מיט בריסטען אייגע עהע שלייפען. — מאן זיעהט אלזאָ, דאס דיא מיש-עהען צווישען יודען אונד בריסטען דורך דייא ביז פעיט יאהר-הונדערטע אין אינזערעם לאנדע אים געבריכיג וויא-רען, קאָנן נון הייר עممאנד פאָן דען נכט-יודען זיכער זיין, דאס נכט אוך אין דיעזען אירען יודישען בלוט פלייסט? אך מיט דעם הייזע אייגען פאלל אים דעם 16. יאהרהונדערטע מוטהמייליען, דער קאָניג יאָהאנן I. פאָן פאָרטוגאל גאב אוך אייגמאל דען בעפעהל, דאס נכט נור דיא יודען, זאנדערן אוך דיא מאָראנען („נו-בריסטען", „נעוטיפטע יודען") אלס קעגנצייכען אייגען גלבען טראגען זאָללען, וויל אוך אין דען אדערן דער נו-בריסטען יודישען בלוט פלייסט! טאנס דאהיר ערשיען דער איפגעקלערטע מוסטער-פרעזידענט אָممבאל אים קאָנגלבען קאבינעטע מיט דר. יא געלבען הוטען אונטער דעם אימע, דער קאָניג פראנצע לעבלער דען מוסטער: אב ער זיך פעעל-לייכט אייגע הוט-האנדלונג פיר יודען אונד נו-בריסטען ערלייכטען וואָללע? — „נין, מאעסטעט! (ערווידערטע דער קלוגע אָممבאל) אוך וואָללטע נור אוהרען בעפעהל פונקטלך אויספירען, אונד זא בראבטע איך דר. יא געלבע הוטע מיט: אייגען פיר מיך, אייגען פיר דען גראָפ-אנקייזאר אונד אייגען פיר אייגע מאעסטעט וועלבע, ווייל „אהרטיגלך איך אין אן אייגזעלען יודישען בלוט פלייסט!" — דער קאָניג לאבטע אונד ליעס דען בעפעהל ריקגעגנג מאכען: — נין, ווענן ווער דיא יודען אויסטרייבען וואָללען, זא מוססען אוך אללע מיטגלידער דיעזעס הוזעס אויסוואנ-דערן, דא נעמאנד ווייס, אב נכט אוך אין דיעזען אוהרען בלוט פלייסט! (אללגעמייגע הייטערקייט.)"

„אבערגענס ווערע עס אייגע אומאָנסטיגע מיהע, מיט דען אנט-סעמטען אייגע עינסטע, ווייס-סענשאפטליכע דיסקוסיאָן אנפאנגען צו וואָללען. דיעזע מענשען האבען פיר אללע בעוויזע נור אייגע אינגיגע אנטוואָרט, אינדעם זיא בעהויפטען: יודער בריס, דער נכט אנט-סעמיט איזט, זייא ער שטאאטס-מאנן אדער דעפיטרטער, פאָן דען יודען בעשטאבען זיא! דאהער קאָممט עס, דאס דיא אנט-סעמטקאבער דיא יודען נאָך גנעדיגער אורטהיללען, אלס איבער דיא יודענפיינדליכען בריסטען. בעגעהט איין יודע איינען פעהלער אדער גאר איין פערבעכען, זא האלטען זיא עס אלס איינע גאנץ נאטירליכע פאָלגע דיעזעס שלעכטען ראססע. אונטערשטעהט זיך אבער איין בריסט, בייא דען יודען צו האלטען, זא ווירד ער גלייך פערפייען, דאס ער זייגע אינגארישע נאצאָן אפפערהאלטען האט אונד דאס ער אים יודי-שעס געלד געקייפט איזט."

„מיינע הערען! דא איזט נאָך דיא גיהיללי-טישע רעוואָלוציאָן עהער צו פערטהיידיגען, אלס דיא אנט-סעמטישע. דיעזע גיהיללסטען אדער קאָמ-מונסטען קעممפען נור געגען דיא ביזהעריגע גע-זעללשאפטליכע אָרדנונג, דיא איהנען נכט גע-פאללט. געגען דאס ל ע ב ע ן דעס מענשען טרע-טען זיא אין איהרעם פרינציפפ נכט איף. אלס דיא קאָممונישטען דער ערסטען פראנצאָזישען רעוואָלו-ציאָן דאס שטאאטס-געפענגנס אין פאריז ערשטרמ-טען, זא האבען זיא אינדעססען דיא געמיינען ריי-בער אונד פלינדערער איפהענגען לאססען. דיא אנט-סעמטען אבער וואָללען איינען גאנצען מענ-שען-שטאמם איסראָאטען אונד פרעדיגען דיא גע-מיינע פלינדערונג אונד דען דייב."

„ווענן אישטיצ מיינט, דאס עס איינע צייט קאָممען ווירד, אין דער דיא אינגארישע גאנצאָן דיא יודען אים אוהרער מוטטע פערבאנגען ווירד, זא אירד ער זיך. דער יודע ווירד דאריך אנטוואָר-טען: „איך בין ה י ע ר! איך בלייבע ה י ע ר!" געפאללט דיעזע דעם הערען אישטיצ נכט אונד גלייבט ער, דער מיט דען יודען נכט בייזאممען לעבען צו קאָנגען זא מאנג ע ר אויסוואנדערן!"

„אך בישטע דאס הוז אים פערציהונג, ווענן איך זא ערבישטערט שפרעכע, דענן איך בעפינדע מיך אין אייגער זעהר שווייערינען שטעללונג. איך האבע מיר דורך מיינע גאנצע טהעטיגקייט דיא אכ-טונג מיינער פרינדע אונד מיינער בעקאנגטען ער-וואָרבען; איך זטעע אלס פערטעער מיינע יוואָהל-בעגריפפע אין דייזעס הייזע, אונד דא האָרע איך דיא עוויגע יודען-שיפפעריען, וועלכע מין פריאנליכעם זעלבסטגעפיהל פערלעטצען, ניעמאנד האט פיהער אין אינגארן עטוואס פאָן אייגער יודען-פראגע אונד פאָם אנט-סעמטיסמס געפרייטט; דא טראט פלאטצלך דער אים דייכ-טאגע אישטיצ איף מיט דען פינסטערסטען פאנ-טאזיען אבער דיא יודישע יוועלט-הערשאפט, אובער דיא געוויטע פערשווערונג דעם „קאנגל"

מאלגען דייסטאנגע זעהר הייפיג געזוכטעג שאפפען מוסטען, אום דיא עהע צווישען יודען אונד בריסטען צו פערבעטען. איין אלבעם געזוכטער אם יאהרע 1192 געשאפפען. אבער אוך שפעטער האט-טען זיך דיא בישאפפ אָפט דאריבער צו בעשווערען, דאס נאָך אممער עהען צווישען יודען אונד בריס-טען פאָרקאָممען. — אם יאהרע 1223 מוסטע דער דאמאליגע אינגארישע קאָניג, אנדרעאס II. דעם פאפסט שוארען, דיא בריסטלכען וויעבער פאָן אהר-רען יודישען עהע-מענגערן וועגצודרייבען אונד דיא עהע-שיידונג פאָללציעהען צו לאססען. — אם יאהרע 1297 וואר אין אָפען אין נייסטריכען-קאָנגרעס, אונד דיעזער פערהענגנגע הארטע שטראפען איבער יענע יודען, דיא מיט בריסטען אייגע עהע שלייפען. — מאן זיעהט אלזאָ, דאס דיא מיש-עהען צווישען יודען אונד בריסטען אוך אין דיעזען אירען יודישען בלוט פלייסט! אך מיט דעם הייזע אייגען פאלל אים דעם 16. יאהרהונדערטע מוטהמייליען, דער קאָניג יאָהאנן I. פאָן פאָרטוגאל גאב אוך אייגמאל דען בעפעהל, דאס נכט נור דיא יודען, זאנדערן אוך דיא מאָראנען („נו-בריסטען", „נעוטיפטע יודען") אלס קעגנצייכען אייגען גלבען טראגען זאָללען, וויל אוך אין דען אדערן דער נו-בריסטען יודישען בלוט פלייסט! טאנס דאהיר ערשיען דער איפגעקלערטע מוסטער-פרעזידענט אָممבאל אים קאָנגלבען קאבינעטע מיט דר. יא געלבען הוטען אונטער דעם אימע, דער קאָניג פראנצע לעבלער דען מוסטער: אב ער זיך פעעל-לייכט אייגע הוט-האנדלונג פיר יודען אונד נו-בריסטען ערלייכטען וואָללע? — „נין, מאעסטעט! (ערווידערטע דער קלוגע אָممבאל) אוך וואָללטע נור אוהרען בעפעהל פונקטלך אויספירען, אונד זא בראבטע איך דר. יא געלבע הוטע מיט: אייגען פיר מיך, אייגען פיר דען גראָפ-אנקייזאר אונד אייגען פיר אייגע מאעסטעט וועלבע, ווייל „אהרטיגלך איך אין אן אייגזעלען יודישען בלוט פלייסט!" — דער קאָניג לאבטע אונד ליעס דען בעפעהל ריקגעגנג מאכען: — נין, ווענן ווער דיא יודען אויסטרייבען וואָללען, זא מוססען אוך אללע מיטגלידער דיעזעס הוזעס אויסוואנ-דערן, דא נעמאנד ווייס, אב נכט אוך אין דיעזען אוהרען בלוט פלייסט! (אללגעמייגע הייטערקייט.)"

„אבערגענס ווערע עס אייגע אומאָנסטיגע מיהע, מיט דען אנט-סעמטען אייגע עינסטע, ווייס-סענשאפטליכע דיסקוסיאָן אנפאנגען צו וואָללען. דיעזע מענשען האבען פיר אללע בעוויזע נור אייגע

פאָלליעטאָן.

דער רבי פאָן בכרך.

(1-טע פאָרטזעטצונג.)

II קאָפּיטעל.

„הייל אינזערעם נייען דייטשען קאייזער, ווידאָלף פאָן האבסבורג! ער לעבע האָך!"

„וואראן טהאט איהר רעכט, דאס איהר דאס ערסטע גלאז איף אונזערען קאייזער געלעערט. דאס צווייטע גלאז אבער וועדע איך טרינקען איף דאס וואָהל אונזערעס ערצ-בישאָפס וועגען, דעם וויר איינמאלדיג דיעזען נוטען קאייזער צו פערדאנקען האבען."

דיעזעס נעטפ-ערוואירדע נעפיהרט אין איינער בריס-טען-פערזאممלונג. אין איינעם גראָסען וויסהסהויזע צו מאינץ, דייא מאנג פאָר יעגעס, אים ערסטען קאפיטעל ער-עעלטען פרייאיינסס.

איין דרייטער פיללטע זיך נון עטעס מאינען בעגער דיין אונד זאגטע: „ווענן ווייר פאָן אונזערעם ערצבישאָף ו נ ע ר ג ע ר שפרעכען, זא דריפען ווייר אויך ווענעס הייל-לענען גאטטעסדיענסטע, דעם נוטען ווערנער נכט פערגעס-סען. ער בעטעט פיר אנס אונד העלפט אנס אים דער גאָטהיל!"

„אונד אוך ווייר בריינקע (אונטער דער פערטעטן) איף דאס וואָהל אונזערעס אלטען קאייזערס פרייערד ב ה ר ב ה ר ן!"

„אויך ווייר שאָן בעוואפפנען! (דאיטע מאן פאָן אל-לען וויסען דיעזעס לעטצטען בריעפע פיהלטע) ווייר זינד ערטעט אים יאהרע 1283, אונד דאיזער פרייערד בארבא-אָססא איזט שאָן זייט 1100 מאָרט."

„מאָרט? זאגט איהר? (דיעזע יענגע „פרייערט") פרייער. דיך בארבאראָססא איזט נכט געשטאָרבען; ער לעבט נאָך הייטע פאָרט אונד איזט פאָר איינגען מאנגן בים ערצבי-שאָף יענגסטיער פאָן קאָלן צום פאָרשיין געקאָممען. — דאס נור מיר אן דיעזער בארבאראָססא איזט איין נאָר נעוואלטיגער קאייזער, דער עוויג לעבען ווירד. ער איזט ווכסמאל מיט איינער גראָסען ארמעע אינבער דאס גאָסע אלפען-געבירג גענגאָנגען, אים דיא איטאליענער צו בעקעמפפען; צוליעטצט צאָג ער מיט איינער ארמעע אין דאס הייליגע לאנד, אים דאס גראב אינזערעס ערלאָזערס פאָר דיר נייאלס דער מרקען צו בעפרייען. אין צייא שלאכטען קעممפפט ער וויא אין לאוגע, ענגען דיא מרקען, אבער דא האָט יענע ארמעע אין דען פלוס ס א ל ע ף אינד דרייגנט יוד נד לאנגאס איף דער שנאלען בריקע הינגעבע, דאס יאר אין. זעגס דעלדען צו לאנגאס: „ו שפרינגט מיט דעם אָססע הינין אין דען פלוס, אים אינזר דוכשוויטגען; דער ווי-סענדע פלוס אבער צאָג אינזר פאָרט — אינד מאן בייזעגט, ער ווערע דא ערטרונקען. אבער אין בארבאראָססא שפרינגט נכט. אייגעס אלדען דעלדען געפייט דיך נכט אייגמאל דער מאָר צו נאהען. ער לעבעט בייז ייעטצט אים דיפפיטיר-בערג אין טהירינגען, דייר האעטע ער מיט יענען דעל-דען אונד יענגער דאלרוגלינגען מאָנטער דאָף גרייאלטען, אונד איזט ווייטר אין דען דיעלדען דאס אלטע ווייטר אין דען דיעלדען דאס אלטע ווייטר אין דען דיעלדען דאס אלטע